

1.Пари – системообразуващ за пазара елемент, абсолютно необходим за изграждането на пазарните „мрежи”, отношения и тяхното качествено развитие.

1.1 Функции на парите:

- *еталон за ценност* – парите са средство за единно определяне и сравняване на пазарните стойности на благата(стоки и услуги), както и на размерите на доходите, плащанията, вземанията, задълженията.

- *законно средство на обръщението* – парите са кредитно средство, общо приемливо покупателно, уреждащо задълженията средство; т.е. разплащателно средство.

- *форма на богатството* – парите са най-абстрактната, най-разбираемата за индивида и обществото форма, в която се притежава, оценява и натрупва богатството. То има паричен израз.

1.2 Термините „пари” и „финанси” са сходни и взаимосвързани, но са специфично различни:

- опр. От 1. За пари

- *финанси и финансови отношения* – движението на парите, паричните потоци в пазарното стопанство, отношенията, възникв. по повод, във връзка и непосредствено около феномена на парите

- *предмета на науката за финансите* – наука за закономерностите, за правилата на управление и насочване, ориентиране, организиране, групиране и прегрупиране движението на паричните потоци. Наука за целите, смисъла, средствата, начините, институциите, ефективността, резултатите, предпоставките и последициите на това управление

2.Публични (фискални) финанси – открояващите се сфери са 2 :

2.1 нефискална – обхваща недържавните финансови взаимоотнош., тези свързани с функц. на частните предприятия, банки, застрахователни дружества, семейните бюджети, отделните индивиди.

2.2 предмет на фискалните финанси – приходите и разходите на държавата като цяло; на държ фиск (бюджет, трезор, съкровище); на автономните публичноправни S (държ пенсионноосигурит институция; държ здравноосигурит институция); инвестирането на евентуално положително салдо

2.3 фискални модели:

1.англосаксонски – модел на по-ограничен и по-сдържан дял и намеса на държавата в стопанския живот; „модел на британа – американския (нео) либерализъм”

2.(евро)континентален – модел на по-разширени дялове на разходи и на по-интензивно ангажиране на държавата с проблемите на икономиката и обществото.

Към тях съответно спадат:

1- стойности на данъчното преразпределение под 40% преразпределителна роля на държ

бюджет спрямо брутния вътрешен продукт(БВП)

2- около и над 40% спадат към континенталния модел

3. *скандинавски фискален модел* е с преразпределение от около 50% и нагоре – обществен, стопански и социален; подмодел е на континентален

2.4 „За общественя договор” – Жан Жак Русо: В произведението на Русо се изразяват схващанията му за държавата като „обществена личност”, като „въплъщение на „общата” воля” и „обществения интерес”, която държава „еднакво задължава или облагодетелства всички граждани” и „не може да има друга цел освен общото благо” остават базово-неоспорими и вечни с оглед социалната им обоснованост и актуалност

2.5 Обществен договор: След сключването му, положението на частните лица е действително за предпочитане в сравн с онова, което е било преди, те са заменили едно несигурно и изложено на случайности съществуване срещу друго, по-добро, природната независимост – срещу свободата, сигурността си, правото, което общественият съюз прави непобедимо

- *производство на „публични блага”* – модерната концепция за публичната(фискална) сфера, разглеждаща дейността на държавата като производство на „публични блага” (ред, правосъдие, административно обслужване, защита на държ територия и пр.), за които гражданите и фирмите заплащат посредством заделяне на част от доходите си

2.6 Теории за публичните блага – главното е взаимодействието с държавата:

1 – застрахователна теория – данъците представляват застрахователна премия, а държ се намесва при настъпването на физическа заплаха за гражданите, за собствеността им, за общественя ред, за държ територия, за интересите на гражданите и пр.

2 – жертвена теория – гражданинът жертва част от доходите си в полза на държ, а тя създава условията и гарантира функционирането на цивилизованото общество

3 – еквивалентна – разгл данъка като заплащане на цената на правителствените услуги и на осигуряваните от държавата блага

2.7 Видове блага:

1.частни блага – всичко, което може да си купим; произвеждат се и се реализират на конкурентна основа в частния сектор на икономиката и се заплащат от потребителя по пазарна стойност

2.смесени – частично-платените блага(пр. винетка, висше образование...). Налице е известно модифициране на принципа на общодостъпността и безплатността(държавно субсидираните стоки са такива)

3.публични(чисти) – осигуряват се от държавата и са общодостъпни, ползването им е безплатно – пр. отбраната на нац сигурност, поддържането на вътрешния ред и сигурността, опазването и възстановяването на околната среда и пр.

4.мериторични – заслужени стоки – свързани са с ограничаването на индивидуалния избор; носи социална помощ в бъдеще, при качествата на индивида на неинформираност, необразованост, несъстоятелност(малолетност или непълнолетност), материални причини и др. Пр.: задължителното образование, разходи за приюти, сиропиталища, раздаването на безплатни купони за храна, дрехи, детски добавки и др.

5.демериторични – това са незаслужени стоки, обществените злини (пр. пушенето, спиртни напитки, проституция, порнография), също и бюрократичната злоупотреба с „благата на властта” в личен интерес

3. Държавен бюджет (Д.Б.) :

3.1.Определение: Изложение, сметка, баланс на държавните приходи и разходи и описание на начините за финансиране или инвестиране на салдото помежду им за определен период от време. Д.Б. е „консолидиран Д.Б.” т.е. двете понятия се употребяват паралелно-синонимно; Д.Б. е произведен от състоянието на националната икономика

- *видове политики:*

1.фискална – политика на осигуряване на бюджетните постъпления, на приходите, на бюджетните финанси

2.бюджетна – на разходите, на харченето на бюджетните пари

3.2. Разлика между Ф.П. и Б.П. - Ф.П. е на приходите; Б.П. е на разходите

3.3. Брутен вътрешен продукт (БВП): Основен източник на всеки ДБ е текущият БВП на съответната страна. Само при настъпването на екстремна ситуация (пр. война) държ власт може да прибегне до погълване на ДБ за сметка на вече актуализираното национално богатство (пр. капитал на фирми, лично имущество на граждани)

3.4. ДБ може да се финансира от външни източници (заеми, кредити, емисии на облигации), а също **и да набира „външни” приходи** от помощи, дивиденди, репарации и др:

- външните източници на ДБ не могат да бъдат равностойни на вътрешните

- заемите не могат да заменят данъчните и пр. бюджетни постъпления

3.5. Адам Смит е отбелязал, че „практиката на държавни дългове е отслабила постепенно всяка държава, която я е възприела”

3.6. основни характеристики на ДБ – демократичност, законосъобразност, прозрачност, целесъобразност, приемственост, разумна умереност на приходите и разходите и др.

3.7. фискален мотив (аргумент) – набиране на бюджетни приходи за пълнене на ДБ(пр. данъци, такси...)

- *не бива да се злоупотребява с него*, защото държавата се разпада (пр. „Приключенията на Лукчо” – въздухът е собственост на графините и